

"והגדת לבנך" – פרשת בא

פרשתנו מלמדת אותנו פרק חשוב ומשמעותי בהלכות חינוך הבנים: "והגדת לבנך ביום ההוא לאמור: בעבור זה עשה לי ה' בצאתי ממצרים". חובה קדושה על האב לחנך את בנו, להיות להם למורה דרך ולמנהיג רוחני, למען יוריש להם מטען רוחני, כך יהיו בניו חוליה נוספת בשרשרת מורשת האבות שטווה אביהם.

מסביר הרב יצחק הלוי כי אין מרשם קבוע לחינוך, ראינו זאת ביעקב ועשיו שצמחו באותה "חממה", ובכל זאת אותה שיטת חינוך לא פעלה על שניהם במידה שווה. במדרש המשילו זאת "להדס ועצבונית שגדלו זה בצד זה וכשגדלו זה נתן ניחוחו וזה נתן חוחו" – (בראשית רבה) ידועים דברי שלמה המלך במשלי "חנוך לנער על פי דרכו". הרמב"ם כותב שכך עשה אברהם בדורו: "והיה מודיע לכל אחד ואחד לפי דעתו, עד שיחזירהו לדרך האמת". הבסיס להצלחה החינוכית היא היכולת להתחבר אל עולם המתחנך ולהעביר לו המסר בהתאם לעולמו, הבנתו, תפיסתו.

הרמב"ם חוזר ומדגיש זאת גם במצוות "והגדת לבנך", מצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו, שנאמר "והגדת לבנך" לפי דעתו של הבן אביו מלמדו. כיצד? אם היה קטן אומר לו: בני, כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים, ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויצאנו לחרות. ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה שאירע לנו במצרים וניסים שנעשו לנו ע"י משה רבנו, לפי דעתו של בן".

מסופר על האמורא רבה שהיה קונה לבניו הקטנים כלי חרס ישנים, כדי שישחקו בהם וישברו אותם. כי הבין שצריך לפעמים לשבור תוך כדי משחק, על מנת לבנות ולעצב חלקים באישיותו.

רעיון דומה מופיע גם ברש"י בפרושו על הכרובים שמעל הכפורת, "ופניהם איש אל אחיו" – שמות כ"ה, כ', ופעם אחרת בדברי הימים מופיע "ופניהם לבית" ללמד ששני גורמים משפיעים על חינוכו של הילד, הבית והחברה.

ההורים, החברה ומוסדות החינוך הם הצינורות הראשיים להעברת ערכי חינוך ומוסר. הסביבה משפיעה - במיוחד בימנו במרחב הטכנולוגי הזמין, באינטרנט הפתוח, בערוצי התקשורת השונים.

כנגד סכנות חיצוניות המשפיעות על החינוך מצווה אותנו התורה: "ולמען תספר באזני בןך ובן בןך" – לחבר ילדנו אל השורשים המשפחתיים, אל העבר שלנו כעם, אל תורתנו כמדריכה ומכוונת. ובדרכו של הרב קוק: לחברם לתורת ישראל, עם ישראל בארץ ישראל, הוא הקשר המשולש שלא במהרה ינתק.

השנה בקשנו בחמ"ד לחזק הקשר הבין דורי באמצעות תוכנית "דור לדור יביע אומר" בבתי"ס היסודיים בקשנו שהסבים, הסבתות יספרו באוזני תלמידנו את סיפור השורשים המשפחתיים באמצעות משימות אורייניות במעגל השנה.

כאנשי חינוך זוכים אנו מידי יום לספר באזני תלמידנו להשפיע, לכוון, להדריך לחבר את הטוב והיפה ע"פ העיקרון של "חנוך לנער ע"פ דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה".

שנזכה בע"ה.

בברכה חמה,

שושנה נגר.

"דור לדור יביע אומר" - החמ"ד במיזם לימודי ערכי חברתי בין דורי

בתוכנית "דור לדור יביע אומר", נפתחת הזדמנות לתלמידים להתחבר לסיפור המשפחתי כתשתית גיבוש זהות אישית הנשענת על המסורת משפחתית באמצעות מיומנויות שפה: דיבור, האזנה, קריאה וכתיבה.

הטמעת המיומנויות של החינוך הלשוני מקדמת את ההיבט הערכי-חינוכי ומקדמת ערכים של: "והדרת פני זקן", חיבור למורשת, מתן כבוד למסורת המשפחתית והעדתית והעמקת הקשר הרב-דורי התלמידים בחרים דמות מבוגרת מהמשפחה: סבא, סבתא, דוד, ונפגשים איתה מספר מפגשים לכל אורך השנה לשיח, לראיונות, ללימוד או לפעילות משותפת. במהלך המפגשים ולאחריהם התלמידים מפעילים מיומנויות אורייניות שונות בהתאם למשימה.

המשימות, שנבנו ע"י צוות החינוך הלשוני בחמ"ד, משלבות לימוד של כלי חקר, כתיבה בסוגות שונות ומיומנויות של דיבור בציבור, ויש בהן הפניות ליחידות הוראה מתאימות מהתוכנית "הקשר הרב-דורי".

היוזמה מזמנת שילוב של שיעורי העברית בתחומי דעת נוספים ובמקצועות לימוד שונים לפי עקרונות הלמידה הרבת-תחומית.

אנו מאמינים כי בתי"ס המקפידים על יישום התוכנית מעמיקים הקשר המשפחתי ומחזקים את הכבוד וההערכה לדור המבוגר, לערכיו ולעברו, מתוך למידה חוויתית, חדשנית ופורצת דרך, בבחינת "מזקנים אתבונן".